

Š i f r a k a n d i d a t a :

--

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

==== Izpitna pola 1 ====

Strukturirane naloge

Ponedeljek, 29. avgust 2016 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpišujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

M 1 6 2 5 2 1 2 1 0 3

Prazna stran

OBRNITE LIST.

1. Odločanje v skupnosti

1.1. Kako Max Weber opredeljuje družbeno moč?

(1 točka)

Vir 1

Na vrhu državne hierarhije je bil kralj, imenovan *sharru rabu*, »veliki kralj« ali *shar kishshati*, »kralj vsega«. Njegova moč je bila neomejena in vse funkcije vladanja so bile odvisne od njegove volje. Mezopotamci so verjeli, da je bilo ustoličenje stvar božje volje. Bogovi so izbrancu podelili krono, žezlo, orožje in disk, ki so bili kraljevski simboli. [...] Vladarju so po naravi pripadale funkcije najvišjega duhovna, vrhovnega vojaškega poveljnika in absolutnega upravnega vodje.

(Peinado, L. F. (1994): Kako so živeli Babilonci, EWO, Ljubljana, str. 11 in 14)

Ludvik XIV. (1638–1675)

(Mlacović, D., in Urankar, N. (2010): Zgodovina 2, Učbenik za drugi letnik gimnazije, DZS, Ljubljana, str. 59)

- 1.2. Max Weber je glede na izvor legitimnosti razlikoval več tipov legitimne oblasti. Imenujte in razložite tip oblasti, ki ga lahko razberete iz slike in besedila v viru 1. V razlago vključite dve značilnosti tega tipa oblasti.

Tip oblasti: _____ (1)

Razlaga tipa oblasti: _____
_____
_____
_____ (2)
(3 točke)

- 1.3. Katere tri prvine opredeljujejo moderno državo v njenem širšem pomenu?

Prva prvina: _____ (1)

Druga prvina: _____ (1)

Tretja prvina: _____ (1)
(3 točke)

- 1.4. Opredelite nacionalizem ter njegov pozitivni in negativni pomen.

Opredelitev: _____
_____
_____ (1)

Pozitivni pomen: _____
_____ (1)

Negativni pomen: _____
_____ (1)
(3 točke)

1.5. Po katerem načinu (tipu) nastajanja nacionalnih držav se je oblikovala Republika Slovenija? Obkrožite pravilno rešitev.

- A Zahodni način.
- B Etnični način.
- C Imigrantski način.
- D Kolonialni način.

(1 točka)

Vir 2

Celovško kotlino so razdelili na dve območji, na cono A in cono B. [...] V coni A je 10. oktobra 1920 glasovalo 15.279 (40,9 odstotka) volivcev za Kraljevino SHS in 22.055 (59,1 odstotka) za Avstrijo. S tem je tudi cona B pripadla Avstriji. Tako je meja na Karavankah ločila koroške Slovence od matičnega naroda.

(Berzelak, S. (2003): Zgodovina 2 za tehniške in druge strokovne šole, Modrijan, Ljubljana, str. 89)

1.6. Katera oblika konvencionalne politične udeležbe je opisana v viru 2?

_____

(1 točka)

1.7. Pojasnite eno družbeno okoliščino, ki je odločilno vplivala na oblikovanje oziroma nastanek Evropske unije.

_____
_____
_____

(2 točki)

1.8. Kaj je volilna abstinenca?

_____
_____

(1 točka)

Vir 3

Ostareli vladar Savdske Arabije, kralj Abdulah, je imel 25. septembra 2011 pred posvetovalno skupščino, medžlis suro, uradnim posvetovalnim telesom savdske monarhije v Riadu, zgodovinski govor. Napovedal je, da bo leta 2013 ženskam dovolil postati članice 150-glave šure; leta 2015 pa jim bo dovoljeno tudi voliti in kandidirati na lokalnih volitvah. [...] Na občinskih volitvah leta 2011, ki so jih izpeljali nekaj dni po govoru, so še vedno lahko sodelovali le moški.«

(Eakin, H. (2013): Se bo Savdska Arabija kdaj spremenila?, Global, april 2013, str. 20)

- 1.9. Vir 3 govori o neenakosti spolov v politični udeležbi in odločanju. Kratko pojasnite dva vzroka za manjšo udeležbo žensk v politiki.

Prvi vzrok: _____
_____
(1)

Drugi vzrok: _____
_____
(1)
(2 točki)

- 1.10. Navedite tri značilnosti birokratske organizacije.

Prva značilnost: _____
_____
(1)

Druga značilnost: _____
_____
(1)

Tretja značilnost: _____
_____
(1)
(3 točke)

2. Družba – zdravje, telo, bolezen

2.1. Zakaj je telo tudi predmet sociološkega raziskovanja?

(2 točki)

Vir 1

(https://www.google.si/search?q=piercing&biw=1600&bih=740&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ei=sbXuVlyGA4-M7Aa7qYGIBA&ved=0CAYQ_AuoAQ. Pridobljeno: 25. 2. 2015.)

2.2. Predstavite dva primera telesne modifikacije ali mutilacije v sodobnih družbah. Lahko si pomagate z virom 1.

Prvi primer: _____

---

(2)

Drugi primer: _____

---

(2)
(4 točke)

2.3. Kateri vrsti razlag izvora bolezni in zdravja razlikuje B. S. Turner? Navedite in pojasnite ju.

Navedba in pojasnitev prve razlage: _____

---

(2)

Navedba in pojasnitev druge razlage: _____

---

(2)
(4 točke)

2.4. Kaj je medikalizacija?

(1 točka)

2.5. Predstavite dve značilnosti medicinskega pojmovanja telesa, zdravja in bolezni.

Prva značilnost: _____

---

(2)

Druga značilnost: _____

---

(2)
(4 točke)

2.6. Razložite pomen javnega zdravstvenega sistema.

(2 točki)

2.7. Pojasnite koncept individualne odgovornosti za zdravje.

(2 točki)

2.8. Katere teorije najpogosteje postavljajo v ospredje zdravje kot socialnoekonomsko kategorijo? Obkrožite pravilno rešitev.

- A Funkcionalistične.
- B Simbolno-interakcionistične.
- C Konfliktne.
- D Feministične.

(1 točka)

3. Šolanje

3.1. Kaj je edukacija?

(1 točka)

3.2. Kakšni so odnosi med učitelji in učenci (dijaki) v šoli glede na vloge, ki jih imajo? Poimenujte jih in utemeljite svoj odgovor.

Navedba: _____

(1)

Utemeljitev: _____

---

(2)
(3 točke)

3.3. Zakaj je bila uvedba obveznega šolanja za vse potrebna sestavina modernizacijskih procesov? V odgovor vključite tri različne vidike prispevka šole k modernizaciji.

(3 točke)

3.4. Razložite, kaj pomeni formalna odprtost modernih šolskih sistemov.

(2 točki)

3.5. Pojasnite vlogo šole kot dejavnika pridobljenega družbenega statusa.

(2 točki)

3.6. Katera od navedenih avtorjev nasprotujeta trditvam, da šola prispeva k uveljavitvi načel meritokracije? Obkrožite pravilni rešitvi.

- A Talcott Parsons.
- B Basil Bernstein.
- C Emile Durkheim.
- D Pierre Bourdieu.
- E Wilbert Moore.

(2 točki)

Vir 1

Bourdieu piše, da se kulturni kapital lahko meri preko več kazalnikov, med katerimi je prvi izobrazba staršev, sem pa sodijo še izobrazba starih staršev, velikost naselja, v katerem otrok živi, ter pogostost otrokovih kulturnih dejavnosti. [...]

(Flere, S., in drugi (2008): Dejavniki šolske uspešnosti. Poročilo o rezultatih raziskave, Pedagoški inštitut, Ljubljana, str. 24)

3.7. Zakaj je mogoče vlogo šole kot dejavnika pridobljenega družbenega statusa problematizirati? V odgovor vključite dva različna mogoča vidika. Lahko si pomagate z virom 1.

(2 točki)

Vir 2

Center za vseživljenjsko izobraževanje je organizacijska enota Filozofske fakultete, v okviru katere se pripravljajo in izvajajo programi za izpopolnjevanje izobrazbe, programi za posodabljanje disciplinarnega, strokovnega in profesionalnega znanja, razvijajo novi načini in oblike izvedbe programov predvsem v smislu zagotavljanja kontinuiranega dostopa do znanja. Izvajajo se projekti, vezani na razvoj programov vseživljenjskega učenja in implementacijo rezultatov projektov in raziskav v neposredno prakso preko usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju.

(<http://www.ff.uni-mb.si/centri/cvi>. Pridobljeno: 29. 1. 2015.)

- 3.8. Utemeljite potrebo po vseživljenjskem učenju in izobraževanju v sodobnih družbah z dveh različnih vidikov.

Prvi vidik: _____

_____

_____

(2)

Drugi vidik: _____

_____

_____

(2)

(4 točke)

- 3.9. Ali je utemeljeno razlikovati med vseživljenjskim učenjem in izobraževanjem? Obkrožite pravilno rešitev in jo utemeljite.

DA

NE

Utemeljitev: _____

_____

(1 točka)

4. Množični mediji in komunikacije

4.1. Mediji prinašajo odkrita in prikrita sporočila. Pojasnite razliko med obema vrstama sporočil.

(2 točki)

4.2. Pojasnite informativno funkcijo množičnih medijev.

(2 točki)

Vir 1

Prijubljena televizijska voditeljica je svojemu dolgoletnemu partnerju dahnila usodni da, in to skrivaj! Marijana Batinić, ki navdušuje v hrvaški različici šova Ljubezen na seniku, in Matej Pašalić sta si med pričakovanjem naraščaja obljubila večno zvestobo, s poroko pa se je zvezdnica pohvalila na facebooku. Fotografija lepotice, napravljene vse prej ko v značilno nevestino obleko, je mnoge zmedla in presenetila, podpis k sliki pa je razblinil vse dvome: »Ne, nisem ujela šopka. Tale je moj – poročno obleko pa si bom naredela prihodnjič, obljubim.«

(<http://www.slovenskenovice.si/bulvar/hollywood/poroka-brez-porocne-obleke>. Pridobljeno: 30. 1. 2015.)

4.3. Navedite in pojasnite še eno funkcijo medijev, ki jo prepoznate v viru 1.

Navedba: _____ (1)

Pojasnitev: _____

(1)
(2 točki)

4.4. Med tradicionalne medije skupaj s tiskom in radiem prištevamo tudi televizijo. Navedite in razložite dve značilnosti televizije v primerjavi s tiskanimi in radijskimi mediji.

Prva značilnost: _____
_____
_____ (2)

Druga značilnost: _____
_____
_____ (2)
(4 točke)

4.5. Pojasnite pojem avtonomija medijev.

_____
_____
_____ (2 točki)

4.6. Navedite tri temeljne funkcije, ki naj bi jih opravljali javni RTV-sistemi.

Prva funkcija: _____ (1)

Druga funkcija: _____ (1)

Tretja funkcija: _____ (1)
(3 točke)

4.7. Pojasnite, kako razumejo svoje občinstvo javni in kako zasebni (komercialni) mediji.

Javni mediji: _____

_____

_____

(2)

Zasebni mediji: _____

_____

_____

(2)

(4 točke)

4.8. Kako imenujemo način delovanja medijev, ko se dogodki, osebe in zgodbe prikazujejo tako, da pri občinstvu vzbujajo kar največ zanimanja, lahko pa tudi manipuliranja in zavajanja?

_____

(1 točka)

Prazna stran